

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt och allmän
förmögenhetsrätt
103 33 Stockholm

Europeiska kommissionens förslag till förordning om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (Ju2023/02232)

Allmänt

Svea hovrätt har granskat förslaget utifrån de intressen som hovrätten har att bevaka.

Enligt hovrättens bedömning väcker förslaget en del frågor som behöver analyseras närmare. En sådan fråga gäller valet av instrument. Förordningen avser att ersätta direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. Direktivet har genomförts i svensk rätt i bl.a. räntelagen (1975:635) och lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. Dessa lagar är väl inarbetade. Hovrätten ifrågasätter lämpligheten av att använda en förordning som instrument för aktuellt ändamål. En förordning skulle få till följd att flera lagar behöver omarbetas med risk för parallellt tillämpliga regleringar. Noggranna överväganden bör ligga bakom en så genomgripande förändring, särskilt eftersom de föreslagna förändringarna sker på civilrättens område där det i svensk rätt redan finns väl inarbetad lagstiftning som bygger på det tidigare direktivet.

Under alla förhållanden bör det ställas höga krav på tydlighet för en förordning som ska gälla direkt för såväl enskilda som myndigheter. Otydliga bestämmelser riskerar att leda till tvister och osäkerhet om vad som gäller i för näringslivet centrala frågor. Förslaget till förordning framstår i flera avseenden som oklart. Hovrätten vill särskilt lyfta fram några sådana frågor.

Tillämpningsområdet

Enligt artikel 1.1 ska förordningen tillämpas på betalningar ”som leder till leverans”. Formuleringen antyder att förordningen syftar till att reglera förskottsbetalningar. Detta tycks dock inte vara fallet (jfr artikel 2.8 och 2.9).

Betalningstider

I artikel 3 föreskrivs att betalningstider som mest får ha en viss längd. Det bör förtydligas om det som ska regleras är när en fordran förfaller eller när en betalning senast ska göras i den betydelsen att det därefter kan löpa dröjsmålsränta.

Enligt artikel 3.1 ska betalningstiden vara 30 dagar från gäldenärens mottagande av en faktura, förutsatt att denne också har tagit emot varorna eller tjänsten. Hovrätten förutser att denna tvingande regel kan bli svår att tillämpa i flera situationer. Det gäller t.ex. vid kombinerade köp, vid pågående uppdrag där tjänsten utförs kontinuerligt och vid stora infrastrukturprojekt där det i och för sig är fråga om en övergripande beställning men där projektet utförs i delar under en längre tid. Det bör analyseras närmare hur regeln ska fungera i bl.a. nu angivna situationer.

Förordningen tar i artikel 3.2 höjd för att det i vissa fall kan behöva föreskrivas undantag från förordningens betalningstider om det är absolut nödvändigt på grund av varornas eller tjänsterna särskilda karaktär. I sådana fall ska undantag föreskrivas i nationell lag. Hovrätten bedömer dock att det kommer vara svårt att förutse de situationer för vilka undantag kan behövas.

Enligt artikel 3.3 får parterna föreskriva om ett förfarande för godkännande och kontroll, men det får inte pågå längre än 30 kalenderdagar från datumet för gäldenärens mottagande av varorna eller tjänsterna. Om parternas avtal innebär att köparen ska anses ha tagit emot varorna under transport saknar köparen i praktiken möjlighet att inleda undersökningen av dem. Förordningen saknar reglering för hur sådana situationer ska hanteras.

Betalning till underentreprenörer vid offentlig upphandling

Enligt artikel 4.1 ska entreprenörer till upphandlande myndigheter tillhandahålla bevis på att de har betalat direkta underleverantörer. Beviset ska tillhandahållas före, eller åtminstone tillsammans med, varje begäran om betalning. Reglerna förutsätter alltså att entreprenören ska betala sina underentreprenörer innan entreprenören själv får betalt av den upphandlande myndigheten. Det är svårt att se vilka ändamålsskäl som ligger bakom en sådan ordning.

Dröjsmålsränta och indrivningskostnader

Av artikel 5.1 framgår att vid sen betalning ska gäldenären vara skyldig att betala dröjsmålsränta, förutom om gäldenären inte är ansvarig för betalningsförseningen. Hovrätten efterlyser ett förtydligande av vilka situationer som avses när gäldenären inte ska anses ansvarig för betalningsförseningen.

I artikel 5.3 och 8.3 finns bestämmelser om att det inte ska vara möjligt för borgenären att avstå från sin rätt till dröjsmålsränta respektive fast ersättning för indrivningskostnader. Av artikel 9.1 b) framgår att avtalsvillkor som exkluderar eller inskränker borgenärens rätt till dröjsmålsränta respektive indrivningskostnader enligt artiklarna 5 och 8 är ogiltiga. Det framstår som oklart om regleringen i artiklarna 5.3 och 8.3 har en annan avsedd innebörd än den ogiltighet som följer av artikel 9. Med nuvarande systematik och ordalydelse kan innebörden av artiklarna 5.3 och 8.3 tolkas som att dessa bestämmelser är mer långtgående än att avtalsvillkor i strid med förordningen är ogiltiga. Om bestämmelserna ska tolkas på så sätt att det inte heller i efterhand ska vara möjligt för borgenären att efterge krav på dröjsmålsränta och fast ersättning för indrivningskostnader kan det bl.a. påverka parternas möjlighet att ingå förlikning.

Artikel 5.6 innebär att ränta ska börja löpa senast från dagen för mottagandet av faktura eller mottagande av vara eller tjänst, om villkoren i punkt 5.2 är uppfyllda. Villkoren i punkt 5.2 är att borgenären ska ha uppfyllt sina skyldigheter, gäldenären ska ha tagit emot fakturan och borgenären

ska inte ha tagit emot betalning inom betalningsfristen enligt artikel 3. Bestämmelsernas ordalydelse medför alltså att om borgenären inte får sin betalning inom den uppsatta fristen, har han rätt till dröjsmålsränta redan från mottagandet av fakturan. Detta trots att gäldenären inte kan sägas ha varit i dröjsmål i tiden mellan mottagandet av fakturan och fram till utgången av betalningsfristen. Det är svårt att förstå varför reglerna skulle vara uppbyggda på detta sätt.

Enligt artikel 8 ska en fast ersättning för indrivningskostnader betalas "för varje enskild affärstransaktion". I direktivets artikel 6 ska motsvarande kostnad utgå "vid handelstransaktioner". Det framgår inte om det nya begreppet i förordningen avser att träffa fler situationer än direktivet. Om så är fallet bör det klargöras vad som utgör varje enskild affärstransaktion. Ett avtal kan t.ex. leda till flera olika leveranser; är leveranserna då en eller flera affärstransaktioner?

Ogiltiga avtalsvillkor och avtalsmetoder

Artikel 9 reglerar avtalsvillkor och avtalsmetoder som ska vara ogiltiga. I den engelska versionen av såväl förordningen (artikel 9) som direktivet (artikel 7) används begreppen "contractual terms and practices". I den svenska versionen av direktivet används "avtalsvillkor och bruk". I 7 § lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare har detta införts som "praxis som utbildats mellan parterna, handelsbruk och annan sedvänja". Hovrätten efterlyser att den svenska språkversionens begrepp återspeglar vad som tidigare gällt i den lagen, eftersom det inte är tydligt vad begreppet avtalsmetoder innebär.

Punkt 1 d) i artikeln föreskriver att ett avtalsvillkor eller en avtalsmetod som är ogiltig är avsiktlig fördröjning av eller avsiktligt hinder för skickandet av fakturan. Det framstår som oklart vad innebörden av en sådan ogiltighet är.

Betalningsplaner

Under rubriken "Ingående redogörelse för de specifika bestämmelserna i förslaget" i kommissionens förslag anges på s. 11 att artikel 7 återspeglar vad som anges i artikel 5 i det nuvarande direktivet. Hovrätten konstaterar emellertid att artikel 5 i direktivet även anger att direktivet inte påverkar parternas möjligheter att, i enlighet med de relevanta bestämmelserna i tillämplig nationell rätt, avtala om betalningsplaner för avbetalningar. Direktivets artikel 5 har genomförts genom 2 c § i räntelagen (se prop. 2012/13:36 s. 41), dvs. genom en uttrycklig bestämmelse om att bl.a. den lagstadgade betalningstiden inte gäller för betalningar enligt en avbetalningsplan. Eftersom motsvarande reglering i förordningen saknas förutser hovrätten svårigheter att tillämpa undantaget om betalningsplaner i artikel 7 i förhållande till den tvingande betalningstiden i artikel 3.

Domstolsprövning och alternativ tvistlösning

Hovrätten ser positivt på möjligheten att använda alternativa mekanismer för tvistelösning (artikel 16), vilka kan underlätta för företag och även avlasta domstolarna. Bestämmelsen i artikeln är dock mycket allmänt hållen. Det anges inte hur detta ska genomföras, av vilka myndigheter eller om avsikten är att det ska vara liknande mekanismer i medlemsländerna.

Enligt artikel 9.3 ska en organisation som officiellt är erkänd som företrädare för borgenärer eller organisationer som har ett legitimt intresse av att företräda företag ha möjlighet att begära att ärenden prövas i domstol eller av

behöriga administrativa organ. Endast utifrån förordningsförslaget går det inte att få en uppfattning om vilka organisationer som omfattas av denna rätt, vilken måltyp förfarandet skulle handläggas inom eller vilka domstolar som skulle göra prövningen. Gränsdragningen mellan domstolsprövning enligt artikel 9.3 och verkställighetsmyndigheternas roll och befogenheter enligt artiklarna 13 och 14 framstår inte heller som klar. Behovet av både domstolsprövning och förfaranden inom verkställighetsmyndigheter bör analyseras närmare.

I handläggningen av ärendet har deltagit hovrättsråden Anne Küttenkeuler, Mats Holmqvist, Claes Lewenhaupt samt tf. hovrättsassessorn Beatrice Norin, föredragande.

Anne Küttenkeuler

Beatrice Norin